

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12.

Fylke: *Büsterhus*

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: *Lier*Emne: *Gamla engkultur*

Bygdelag:

Oppskr. av: *Andreas Ropit*

Gard:

(adresse):

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Klaus Landfald, f. 1885 på Landfald, boude dr. Mykje med i kom-

SVAR

münalt skell, pristomer ved feija, fornamn i L. Bygdeboknemnd.

1. Det heite eng. Utslått er velkjent i Lier, men er fekk sterkt inntrykk av at dei ikkje har spela noko verkeleg stor rolle i den tida K. L. kan minnast, i allfall ikkje nede i bygda. Oppi Tylting er det nokre myrvar som heite Skattemyrane. Klaus såg dei i 1923, då stod det ei utkie dr, den var ganske bra i stand, og resten etter andre. Det kunne ^{dei} ikkje ha vore så svært lenge sidan dei slo dr. Då K. L. var 8-10 år gamal var det ein mann som lét seg på Vallevollen (ei søkk) om sommaren og tok mot ungdom og gjeldkrøter. Han hadde kn sjokke men ringa jord. Så dreiv han og slo i skogen og andre skatt, sauka ikkop det grasen som eigar-mannen ikkje krydde seg med i ta.

etne har dei i Lier i forma og sinn. nyeikre, 10- og treårs-etne. Det som er eldre heite eng (firårs-eng) eller voll.

Det heite gjernelegg eller atlegg, men K. L. tris at det siste ordet er komme inn med innflytning som det er mange av i Lier. K. L. har likevel høyt det lenge i bygda.

Når grasmarka eller enga vert 5-6 år gamal,

heite ho voll. Då velt det „vein“ på henne. Samnanna
for det motsette av velle & künsting ung som &
kloving eller timotei-ung. Sjå òg ekre oramfo.
Det heite òj vollhög: motsetnad til ~~kløving~~ kløving
og timoteihög.

Det var i eldre tid snakk om myrslätt, men
K. L. kjennur ikkje nokon pendant til det.

2. I hans barndom raka dei alltid bort kvist
laugs gardar og skogkanta om vören. Det
heite å reuske opp. Kvisten vart ~~brakta~~ av
garden eller brend på åkr om det var slik i
nærleiken. Renningar og slakt gjekk med i
høyet.

3. I eldre tid var det snakk om at ein kunne
berike kalk mot more i unga, men K. L. kjennur
me ikkje til at det vort brukt. Men dei minke
i ho roynste for at det minke med moren
då dei tok til å gjødsla unga med kromasjøfist.

K. L. kjennur ikkje til at det vart sådd grasfrø
i ung utan i dårleg gjennlegg og etter isbrøud.

K. L. kan godt hugging gjennlegg utan grasfrø.

Fram mot 1900 vort det omtrent ikkje sådd grasfrø
i haustving. Kan kan hugging at for la att slik ein
gong. Første året vart det omtrent bare kaldbrø.

Den må eg så tidleg, så kan, så kan ikkje for prøva
seg. Men ein berden så sover eng det vort irt etter.

På den tid - 1890-ora - var det vanleg å så grasfrø
i vørsad, men ein av grammene soode bevre høg-
mo til langt inn på 1900-talet. Kan var ein av dei
for då om ikkje den eiraste, men tidlegare hadde
nok det var heller vanleg. Det var oftast sein
slätt så det vort heller mykje frø i høymøet. Men
det vort nå mykje i gras og. Elles hadde folk vorte
skams av kjøpefrøet. Det første dei prøvde med

det hadde dei vore uheldig og falt grasfrø med mykje frø av gulblome (*barbarea vulgaris*) i. Den hadde spreidd seg over heile bygda og vort til stort mein, og mange forbranna seg på at kjøpefrø skulle dei ikkje nytta meir. Bortsett frå trøymoit har det vore slett like himmavla frø, men det er velkjent å se kløverstrann; det vort kanskje gjort med trøymoit.

4. Grøftlinga er gammal i bygda; han har ingen fauke om det var dei tok til med det. I åra 1917-23 grøfta han heile garden sin systematisk. På den eldre delen som han tok først, støypte han på dreusrygr. Det var tre ulike typer: nokre var vort lange, opp til 1/2 m og 5/4 t., andre mykje stuttare, hardterende og krokete men med omtrent same dimensjon. Medan den siste typen var grovare, kostet det 1 3/4 t. trøymoit. Dei siste må ha vore lagt ned i 1880-90 åra, medan dei andre må vera mykje eldre. Heingrøfter har vore heller vanlege opp i skogkanten, serleg i austbygda; nede i bygda finst mest ikkje stien. Rajer har vore brukte som grøfte materiale; som gūtange var han med og la ned os. Dei tok til først i grøfta, la rota på rajene nedst og i botnet, toppen med laivet på øst.

Vatning av eng er heilt ukjent.

5. Det var ikkje vanleg å gjødsle eng med naturgjødsel, det kunne kanskje verta gjort i bakket som var så bratte at dei sytte med å plojga dei.

6. Fell bort

7. Det som reime frå dynga heiter sig; anna namn har iallfall ikkje v. L. høyrst. Dei andre spissmåla svorv han nei til. Dei sag ikkje på siget som ein bote; grasst vort så feitt av at dyra ikkje ville ha det.

8. Fell bort.

9. I gamal tid, for om lag 100 år sidan, beitte dei unga om våren. Fær var frå Øksne i Liv, ein stor gard på fleire hundre mål. Der let dei saiene beita unga om våren. K.L. veit ikkje nok engbite om våren tolv stutt, men han kan ikkje tru på at det har vore brukt. På grannegarden hadde dei eit jorde som beitte saiene. Det var brukt på vauleg måte i hauss barndom, men han truede at det han hadde hadde vore saiene beite ein gong i tida (Det kan og ha vore eit handelskippe eller fra Rommer, Sjå Hørmis svar på sp. 12). Om hausten beitte dei unga. Dei ville då helst spara mjølkra. Dei måtte gjete for åkeren.
10. Det er ikkje anna skippe i den tida enn at dei må gjerde istaden for å gjete.
11. Dei als ut ruklene hvor var med i rive.
12. På somme gardar hadde dei sommarfjøs, på andre ikkje. På Lauvfald har dei ikkje hatt det i den tida K.L. kan minnst; dei hadde ei heller lang fegate frå fjøset opp i kammene. På Egge var sjø gardar saman om ei slik gate. Men på Lauvfald har det vore sommarfjøs; det er ein haug der som heit Sommarfjøs-haugen den dag i dag. Det er vistnok eit fjøset og toa-Øsjon om ein husemann som hengde seg der kring 1850. Sjøt har K.L. byggt eit slag sommarfjøs i nyare tid. Han la ut eit stykke til kulturskeite heller langt på huse. Der als han opp eit bordkjøl til 8 byr. På Hårberg har dei alltid hatt sommarfjøs, og nå har dei lagt elektrisitet dit så dei kan mjølke med maskin-dr.
- § K.L. veit ikkje heilt vist nok som vort gjort med gjødsel, men han rekner med at den var brukt på jorden på vauleg måte. På Sommarfjøs-haugen er det iallfør ei stor grop som merke etter dynga; dei må ha hatt med ein del jord kvar gong.

13-18 Ukjent

19. Ordet trös eller fossur av det tykkeste kjent. Det var nok samband med inngjerding. Sjå skilte ovanfor Sp. 9.

Namn med tåje er det ein heil brata av i sine.

K. L. kan ikkje hugse inngjerding med dei. Dei ligg i hamne, er helst flate stader, gjerne med flaberg og vort mykje nytta som lauseplasser. Det var veg over dei som K. L. kjennir.

stod er kjent i Sins. båtstod.

Dei andre orda ukjent.

20. Det var voll på sotrane, dei fleste heitte -vollen (sjå sp. 1). Den var inngjerdt, enten for slått eller for å ha stengsel for dyra når ein brøyg det.

Det var ikkje vore slått på sotrane på lange tider.

K. L. trur at gjødsle på sotra var nytta på vollen om våren.